

Za doc. Ing. Vladimírom Farkašom, DrSc.

30.9.2026 - | SAV

V stredu 23. septembra 2026 nás opustil emeritný pracovník Chemického ústavu SAV, v. v. i., doc. Ing. Vladimír Farkaš, DrSc., výrazná osobnosť slovenskej vedy a dlhoročný funkcionár Československej spoločnosti mikrobiologickej. Odišiel náš kolega, člen Učenej spoločnosti Slovenska, ktorého život bol naplnený príkladnou, plodnou a čínorodou vedeckou, pedagogickou a organizačnou prácou, ktorej výsledky sú dobre známe doma i v zahraničí. Dielo, ktoré nám zanecháva, je výrazom jeho obrovského talentu, cieľavedomosti, usilovnosti, húževnatosti, ale aj zodpovednosti a vlastenectva.

Vladimír Farkaš sa narodil 25. decembra 1941 v juhoslovanskej Vojvodine, v kraji pod Fruškou Gorou, v dedine Bingula. Po druhej svetovej vojne sa rodina Farkašovcov, po 250 rokoch života slovenských kolonistov na Dolnej Zemi, vrátila na Slovensko. Po ukončení základného vzdelania v Bratislave túžba po poznaní zaviedla Vlada do Prahy, kde absolvoval Priemyselnú školu jadrovej techniky a v roku 1965 Fakultu technickej a jadrovej fyziky ČVUT, odbor jadrová chémia, a to s červeným diplomom. Po povinnej vojenčine v Českých Budějoviciach ho osud zavial späť na Slovensko, kde nastúpil vedeckú aspirantúru na Chemickom ústave SAV v odbore biochémie. Jeho školiteľom sa stal vtedajší riaditeľ Chemického ústavu SAV, nadšený propagátor chémie a biochémie sacharidov, Dr. Ing. Štefan Bauer, DrSc. Vladovi, ako jadrovému chemikovi sa odrazu otvorili nové obzory a biochémia sacharidov v mikroorganizmoch a rastlinách mu natolko učarila, že jej zostal verný po celý život. Po obhajobe dizertácie venovanej metabolickým transformáciám v tom čase potencionálneho kancerostatického cukru 2-deoxy-D-glukózy a jej efektu na biosyntézu bunkových stien v kvasinkách strávil jednoročnú stáž na významnom vedeckom pracovisku v USA, na National Institute of Health v Bethesde v štáte Maryland. Spolu s Prof. Enricom Cabibom tu odkrývali princípy delenia mikrobiálnych buniek publikované v prestížnom časopise Proc. Nat. Acad. Sci. USA.

Po návrate z USA si v skupine Dr. Bauera budoval svoje vlastné laboratórium, v ktorom ďalej rozvíjal štúdium biogenézy bunkových stien kvasiniek. Medzinárodne Vlado najviac vstúpil do povedomia vedeckej komunity ako autor vynikajúcich prehľadných článkov o tvorbe bunkových stien kvasiniek. Jeho článok „Biosynthesis of cell walls of fungi“ publikovaný v Microbiol. Rev. (43, 117-144, 1979) sa stal na dlhé obdobie neodmysliteľnou príručkou pre začiatočníkov v tejto oblasti výskumu a jednou z jeho najcitovanejších publikácií.

V súvislosti s energetickou krízou sedemdesiatych rokov i so zmenou politických podmienok na Chemickom ústave v tom období, Vlado sa ocitol v skupine odstupujúceho riaditeľa Dr. Ing. Štefana Bauera, DrSc., ktorá ako jediná na pracovisku bola nútená meniť problematiku a venovať sa novým prioritám výskumu, a to otázkam biokonverzie rastlinnej hmoty a komplexnému využitiu drevných odpadov. Predmetom Vladovho štúdia sa na dlhé roky stala tvorba, produkcia a aplikácia celulolytických enzýmov húb, enzýmov schopných degradovať celulózu na jednoduché vodorozpustné cukry. Jeho talent pre vedeckú prácu, technické vzdelanie a zmysel pre praktickú aplikáciu výsledkov výskumnej činnosti priniesli nielen publikačné úspechy. Vyústili do patentovaných a neskôr realizovaných technologických postupov výroby priemyselne významného enzýmového preparátu fungálnych celuláz a originálnej biotechnologickej výroby celobiózy, na trhu mimoriadne žiadaného disacharidu. Za návrh a realizáciu biotechnologického výrobného postupu celobiózy získal Vlado ocenenie „Technológ roka SR 1997“ a za patent týkajúci sa biologickej ochrany rastlín „Cenu Jána Bahyľu“ v roku 2020. Počas svojej profesionálnej kariéry absolvoval niekoľko dlhodobých zahraničných pobytov: v r. 1987 na McGill University v kanadskom Montreale, v r. 2000 na Universität Regensburg v Nemecku, v r. 2001-2002 na Chiba University v Japonsku a v r. 2004 na

University of Adelaide v Austrálii.

V poslednom období aktívnej vedeckej činnosti sa Vlado zameriaval na úlohu glykanáz pri tvorbe nielen fungálnych, ale aj rastlinných bunkových stien, ktorých funkciou je sieťovanie polymérov rastlinných bunkových stien. Túto horúcu tému súčasnej rastlinnej biochémie a fyziológie rozvíjajú ďalej jeho žiaci.

Vlado sa po celé roky, sa zapájal do činnosti Čsl. spoločnosti mikrobiologickej. V rokoch 1976-1980 vykonával funkciu predsedu Komisie pre všeobecnú a v rokoch 2003-2010 bol predsedom Komisie pre kvasinky. Po niekoľko rokov organizoval v Bratislave odborné semináre a prednáškové cykly pre aspirantov a členov Čsl. spoločnosti mikrobiologickej. Vladove organizačné a riadiace schopnosti sa prejavili aj pri organizácii medzinárodných vedeckých sympózií, v jeho členstvách vo Vedeckých kolégiách SAV, v akreditačných a obhajovacích komisiách. Popri výskume sa venoval aj pedagogickej činnosti. Na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave prednášal v rokoch 1994-2001 metódy biochemického výskumu. Na hosťujúceho docenta ho vymenovali v roku 2003. Vyškolicil 15 aspirantov a doktorandov, takmer rovnaký počet diplomantov. Bol členom štátnych skúšobných komisií na bratislavských univerzitách, pozývaným partnerom do medzinárodných vedeckých projektov financovaných zo zahraničia. V pamäti svojich študentov ostane ako učiteľ legendou. V roku 2018 sa stal držiteľom Ceny ministerstva školstva, vedy, mládeže a športu za celoživotné dielo v oblasti biologických vied. Svoj život popísal v autobiografii „Ja som ňi štato“.

Lúčime sa nielen s poprednou vedeckou osobnosťou Slovenska, ale aj s vzácnym priateľom a skvelým spoločníkom.

Vlado, budeš nám veľmi chýbať.

Spracovali: Stanislav Kozmon a Peter Biely, Chemický ústav SAV

Foto: Archív CHÚ SAV

https://www.sav.sk?doc=services-news&lang=sk&news_no=13935&source_no=20